

УДК 657.471

Гензерська Ольга Вікторівна

магістрант

Київського національного університету технологій та дизайну

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ З ПОЗИЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

***Анотація.** У даній статті розглянуто і узагальнено основні дефініції категорії «витрати», які наведено в законодавчо-нормативних актах та сучасних наукових працях, для їх достовірного відображення в бухгалтерському обліку у відповідності до діючого законодавства. В якості методичної бази дослідження використано методи узагальнення і порівняння. Запропоновано авторське визначення витрат з позиції бухгалтерського обліку.*

***Ключові слова:** витрати, бухгалтерський облік, ресурси, контроль, аналіз.*

Постановка проблеми. Здійснення будь-якої діяльності підприємствами передбачає виникнення витрат, які є важливою складовою даного процесу, адже мають значний вплив на кінцеві результати здійснюваної діяльності.

В економічних науках категорія «витрати» є досить широко розповсюдженою і має багато різних трактувань. Одночасне використання понять «затрати» поряд з «витратами» є законодавчо не обґрунтованим і створює можливість для виникнення суперечностей, неточностей чи порушень.

Тому, враховуючи зміни у тенденціях бухгалтерського обліку, доцільно й надалі вивчати дане питання, з урахуванням і аналізом вже здобутих результатів і пошуком шляхів його вирішення

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням понять «витрати» і «затрати» присвячено багато наукових праць, які внесли вагомий внесок у розвиток обліку витрат в цілому. Даним питанням займалися, як українські, так і закордонні вчені, серед яких варто виділити: Сопко В.В., Бутинець Ф.Ф., Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Бланк І.О., Нападівська Л.В., Фандель Г. та ін.

Постановка завдання. Основною ціллю статті є визначення сутності витрат з позиції вдосконалення їх обліку на підприємствах з метою уникнення розбіжностей і помилок.

Виклад основного матеріалу. Вдале функціонування підприємства завжди базується на розумінні і досконалому вивченні питань, пов'язаних з їхньою діяльністю. Тому розуміння сутності та основних характеристик витрат, їхній детальний аналіз і постійний контроль є необхідними ключовими елементами для започаткування чи здійснення успішної діяльності підприємств.

Досліджуючи трактування «витрат» в науковій літературі, розглянемо визначення їх сутності відомими дослідниками Грецак М.Г. та Коцюбою О.С. в навчально-методичному посібнику «Управління витратами», в яких науковці вбачають обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення ним певної мети [1, с. 26].

Кривенко К.Т., Савчук В.С. та Беляєв О.О. надають схоже визначення витратам, і розуміють їх як використання ресурсів, що відображаються в грошовому вимірі. Відмінністю від попередньої думки є те, що ресурси були затрачені для виробництва чи реалізації товарів чи послуг [2, с. 132].

В «Економічному словнику» Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. доповнюють значення витрат у відповідності до їх класифікації як суму зменшення вартості його активів або зменшення власного капіталу (збиток) і які формуються при здійсненні певної діяльності [3, с. 43].

Витратами господарської діяльності є «витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції» згідно думки Ю.С. Цал-Цалко [4, с. 5].

В своєму підручнику «Теорія бухгалтерського обліку» Бутинець Ф.Ф. розглядає поняття «витрати» і «затрати», акцентуючи увагу на тому, що витрати є узагальнюючим поняттям, яке «абсорбує» в собі «затрати», тобто «витрати» є більш широким поняттям і має ширшу сферу застосування [5, с. 299].

Затрати, як суму вживаних ресурсів підприємства і в першу чергу, як показник собівартості продукції, трактує Нападовська Л.В, тобто науковець надає розмежування поняттям «витрати» і «затрати» оперуючись тим, що вони призначені для різних видів обліку [6, с. 242].

Визначення розглянуті в економічній літературі є досить різноманітними, проте на жаль й досі не мають єдиного чіткого трактування, тому не слід їх розглядати, як базові і забувати про те, що першорядними для ведення бухгалтерського обліку є нормативно - законодавчі акти, які виконують інформаційну та контролюючу функції і розповсюджуються на всі види економічної діяльності.

На сьогодні основним для бухгалтерського обліку в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [7]. Досить вагомим регулюючим документом при здійсненні обліку витрат на підприємствах також є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [8], який встановлює та формулює методологічні засади обліку витрат для всіх видів підприємств, крім винятків, передбачених законодавством.

Вивчені нами поняття економічної сутності витрат за нормативно-правовими та законодавчими актами згруповано у таблиці 1.

Таблиця 1

Сутність поняття «витрати» згідно законодавчо-нормативних актів

№	База	Визначення поняття «витрати»	Визначення поняття «затрати»
1.	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [7]	«Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)».	Визначення відсутнє
2.	П(С)БО 16 «Витрати» [8]	«Витрати – або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені».	Визначення відсутнє
3.	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9]	«Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)».	Визначення відсутнє
4.	Постанова № 17 Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [10]	«Витрати - зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам»	Визначення відсутнє

Джерело: складено автором на основі [7-10]

Аналізуючи наведені вище трактування поняття «витрати», варто звернути увагу на те, що вони є дуже схожими і не передбачають окремого чи додаткового застосування поняття «затрати», тобто воно відсутнє і тому не регулюється та не контролюється на законодавчому рівні.

Оскільки витрати в даній статті першу чергу розглядаються, з точки зору бухгалтерського обліку, то варто згадати про синтетичний та аналітичний облік витрат, який ведеться на рахунках 8-го та 9-го класів, які передбачені Планом рахунків бухгалтерського обліку [11]. З поміж даних рахунків можна виокремити рахунок 85 «Інші затрати», який у відповідності до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку застосовується для «узагальнення інформації про витрати, що пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також про інші витрати діяльності» [12]. Тобто даний рахунок, аналогічно іншим обліковує витрати підприємства, не розглядаючи та не поділяючи їх, як окрему категорію «затрат». Його назву можна пояснити запобіганням виникнення повторів в назвах рахунків, для уникнення подальшої плутанини.

Тому, як альтернативу можна запропонувати ввести субрахунки для даного рахунку, а саме :

851 «Витрати від інвестиційної діяльності»

852 «Витрати від фінансової діяльності»

853 «Витрати на оподаткування прибутку»

854 «Інші витрати періоду».

Даний поділ надасть можливість збільшити рівень контролю витрат, та більш детально визначати, які саме ресурси були затрачені при здійсненні діяльності та не буде суперечити чинному законодавству.

Висновки. Таким чином, питання стосовно визначення економічної сутності витрат є дуже важливим, оскільки дана категорія в бухгалтерському обліку займає провідне місце. Тому, в першу чергу, потрібне чітке розуміння їх суті, визначеної на законодавчому рівні, яка буде враховувати всі можливі особливості діяльності підприємств і, як результат - позитивно впливати на їх діяльність, створюючи перспективи і можливості для розвитку, зміцнення чи покращення економічного стану.

Важливим аспектом при веденні бухгалтерського обліку є відповідність інформації законодавчо-нормативним вимогам. Тому для покращення обліку витрат запропоновано ввести субрахунки для рахунку 85 «Інші затрати», які допоможуть збільшити рівень контролю витрат та зроблять інформацію більш зрозумілою.

Узагальнивши вивчену інформацію, на нашу думку, категорію «витрати» в цілях бухгалтерського обліку можна розглядати як діяльність підприємства, що відображає в собі обсяг всіх використаних ним ресурсів в процесі здійснення операційної, фінансової і інвестиційної діяльності у вигляді зміни обсягів його активів внаслідок їх придбання і утримання та джерел їх придбання (вибуття чи амортизації активів) або виникнення зобов'язань, що призводить до зміни обсягів фінансових ресурсів підприємства.

Література

1. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: [Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.]. КНЕУ, 2002. 131 с.
2. Політична економія: навчальний посібник / [К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та ін.]: за ред. д.е.н., проф. К.Т. Кривенка. К.: КНЕУ, 2005. 508 с.
3. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ. Кондор 2006. 356 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/poln_text/knigi/kondor/ekonomic_sl_2006.pdf.
4. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 656 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. для студентів вузів спеціальності 7.050601 «Облік і аудит». [2-ге вид., перероб. і доп.] / Ф. Ф. Бутинець. ЖІТІ.: Житомир, 2000. 640 с. ISBN 966–7570–41–Х.

6. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / [Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.]; за заг.ред. Л. В. Нападовської. К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 735 с.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996- XIV з внесеними змінами від 16.11.2017 .
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0027-00>.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013, зареєстроване в Міністерстві Юстиції 28.02.2013 за №336/22868. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
10. ПОСТАНОВА № 17 27.02.2018 «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18>.
11. План рахунків бухгалтерського обліку. Редакція від 18.03.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.